

АНАЛІЗУВАННЯ ПОСТПРИВАТИЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Резюме. Представлено тенденцію розвитку машинобудівних підприємств в Україні на постприватизаційному етапі згідно з господарською діяльністю.

The summary. In the article is presented the tendency of machine building enterprises' development in Ukraine during the postprivatization period according to economical activity.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм підприємства, тенденція розвитку підприємства.

Постановка проблеми. Широкомасштабні приватизаційні процеси в Україні призвели до значних змін у діяльності машинобудівних підприємств. Особливості постприватизаційного функціонування підприємств вимагають аналізування для виявлення тенденцій їх розвитку та формування рекомендацій щодо удосконалення їх діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні для аналізування діяльності підприємств широко використовуються елементи економічного аналізу, оскільки саме методики на їх базі дають можливість надати менеджерам необхідну інформацію для прийняття управлінських рішень. Дослідженнями в області економічного аналізу займалися такі українські вчені, як М. Д. Білик, О. М. Вакульчик, І. І. Каракоз, Є. В. Мних, В. Г. Самборський.

Метою статті є аналізування функціонування машинобудівних підприємств на постприватизаційному етапі для виявлення тенденцій їх розвитку.

Виклад основного матеріалу. Аналізування функціонування підприємств в постприватизаційний період дозволить виокремити елементи організаційно-економічного механізму, які є визначальними для їх господарської діяльності, а також дозволить зробити висновки щодо тенденції їх розвитку.

Для аналізування розвитку машинобудівних підприємств на постприватизаційному етапі було обрано машинобудівні підприємства, які визначаються різним станом на постприватизаційному етапі (ВАТ «Автоливш», ВАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів», ВАТ «Дрогобицький машинобудівний завод», ВАТ «Завод «Львівсільмаш», ЗАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»). Внаслідок проведеного дослідження встановлено, що недосконалість функціонування організаційно-економічних механізмів підприємств спричиняє негативні результати їх діяльності на постприватизаційному етапі. Оскільки недосконало функціонують усі підсистеми організаційно-економічних механізмів підприємств, то варто виокремити ті їх елементи, моделювання яких забезпечить розвиток таких підприємств, та дозволить прогнозувати його. Пропонується з фінансової звітності підприємств проаналізувати елементи, що відображають функціонування підсистем організаційно-економічного механізму:

1) для підсистеми забезпечення виробничі запаси ($m1$), незавершене виробництво($m2$), витрати на збут ($m3$);

2) для функціональної підсистеми – витрати на оплату праці (f), відрахування на соціальні заходи ($f2$);

3) для цільової підсистеми – виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ($t1$), собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) ($t2$).

Пропонується статтю фінансової звітності підприємства вважати елементом відповідної підсистеми його організаційно-економічного механізму. При здійсненні даного аналізування варто обчислити темп зростання даних статей фінансової звітності для визначення можливостей щодо моделювання постприватизаційного розвитку. За базисний показник взято дані за 2005р.

Обчислення темпу зростання виробничих запасів $m1$ вказує на позитивну тенденцію, проте зростання обсягу виробничих запасів є нестабільним і відбувається, переважно хаотично, а не внаслідок реформування підсистеми забезпечення організаційно-економічного механізму

окремо взятого підприємства. Вплив кризових явищ відображається в обчисленні темпу зростання ВАТ «Завод «Львівсільмаш». Обчислення темпу зростання виробничих запасів машинобудівних підприємств протягом 2005 – 2009 рр. наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Аналізування даних фінансової звітності для визначення елемента $m1$ моделі розвитку машинобудівних підприємств на постприватизаційному етапі

№ з/п	Машинобудівні підприємства	Обчислення темпу зростання								
		<i>mI</i> 2005р.	<i>mI</i> 2006р.	t, %	<i>mI</i> 2007р.	t, %	<i>mI</i> 2008р.	t, %	<i>mI</i> 2009р.	t, %
1	ВАТ «Автолившаш»	12,6	13,3	105,5	13,8	109,5	14,5	115,1	14,5	115,1
2	ВАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів»	11484,2	12930,6	112,6	14670,8	127,7	24088	209,7	23605	205,5
3	ВАТ «Дрогобицький машинобудівний завод»	3989,6	4115,5	103,2	5788,9	145,1	5615	140,7	5123	128,4
4	ВАТ «Завод «Львівсільмаш»	4972	5934	119,3	4807	96,7	4708	94,7	0	-
5	ЗАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»	9325,2	9429,6	101,1	13228,8	141,9	28506	305,7	-	-

Обчислення темпу зростання незавершеного виробництва ($m2$) вказує на стагнацію функціонування підприємств, а деяке скорочення на ВАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів», ВАТ «Завод «Львівсільмаш» у 2007р. та ЗАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» у 2006р. пов'язаний зі згоранням діяльності, викликаним світовою економічною кризою, а не позитивними тенденціями у функціонуванні підсистем забезпечення їх організаційно-економічних механізмів. Критичною є ситуація у ВАТ «Автолившаш» протягом періоду, що аналізується.

Обчислення темпу зростання незавершеного виробництва машинобудівних підприємств протягом 2005 – 2009 рр. наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Аналізування даних фінансової звітності для визначення елемента $m2$ моделі розвитку машинобудівних підприємств на постприватизаційному етапі

№ з/п	Машинобудівні підприємства	Обчислення темпу зростання								
		m2 2005р.	m2 2006р.	t, %	m2 2007р	t, %	m2 2008р	t, %	m2 2009р	t, %
1	ВАТ «Автолившаш»	0	0	-	0	-	0	-	0	-
2	ВАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів»	3245,1	4760,5	146,7	2978,5	91,8	16464	507,3	9033	278,4
3	ВАТ «Дрогобицький машинобудівний завод»	426,2	873,6	205,0	954,5	224,0	896	210,2	382	89,6

4	ВАТ «Завод «Львівсільмаш»	389	395	101,5	298	76,6	439	112,9	0	-
5	ЗАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»	15919,5	11991,9	75,3	17408	109,4	26046	163,6	-	-

Обчислення темпу зміни витрат підприємств на збут ($m3$) вказує на позитивні тенденції у нарощенні виробництва такими машинобудівними підприємствами, як ВАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів» та ВАТ «Дрогобицький машинобудівний завод». Хвилеподібні зміни витрат на збут ВАТ «Завод «Львівсільмаш» та ЗАТ «Запорізький завод важкого кранобудування» вказують на значні проблеми у функціонуванні даного елемента й необхідність його врахування в моделі розвитку. Така ситуація може також свідчити про наявність високих фінансових ризиків, що виникають під впливом деструктивних чинників постприватизаційного етапу. При цьому необхідно уникати намагань удосконалити постприватизаційну діяльність підприємства шляхом лише нарощування збутових потужностей. Відсутність збутової діяльності ВАТ «Автоливмаш» разом із критичним станом по попередньому елементу вимагає повного реформування функціонування підсистеми забезпечення. Обчислення темпу зростання витрат на збут машинобудівних підприємств протягом 2005 – 2009 рр. наведено у таблиці 3.

Таблиця 3

Аналізування даних для визначення елемента $m3$ моделі розвитку машинобудівних підприємств на постприватизаційному етапі

№ з/п	Машинобудівні підприємства	Розрахунок темпу зростання								
		<i>m3</i> 2005р.	<i>m3</i> 2006р.	t, %	<i>m3</i> 2007р.	t, %	<i>m3</i> 2008р.	t, %	<i>m3</i> 2009р.	t, %
1	ВАТ «Автоливмаш»	0	0	-	0	-	0	-	-	-
2	ВАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів»	2040,7	2165,6	106,1	4251,9	208,4	2949	144,5	24865	1218,5
3	ВАТ «Дрогобицький машинобудівний завод»	199,4	221,7	111,2	1159,9	581,2	1679	842,0	707	354,6
4	ВАТ «Завод «Львівсільмаш»	566	377	66,6	492,1	86,9	657	116,1	0	-
5	ЗАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»	2064,1	1673,3	81,1	2425,9	117,5	12639	612,3	-	-

Обчислення темпу зростання витрат на оплату праці вказує на позитивні тенденції функціонування функціональної підсистеми організаційно-економічних механізмів таких підприємств, як ВАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів», ВАТ «Дрогобицький машинобудівний завод», проте ці зміни необхідно розглядати у контексті функціонування організаційно-економічного механізму в цілому. Незважаючи на задовільне функціонування даного елемента функціональної підсистеми ЗАТ «Запорізький завод важкого кранобудування», необхідно розглядати функціонування всього організаційно-економічного механізму. Кризові явища отримали своє відображення у діяльності функціональної підсистеми ВАТ «Автоливмаш», а критична ситуація із витратами на оплату праці провокує загострення соціально-психологічного клімату в колективі.

Обчислення темпу зростання витрат на оплату праці машинобудівних підприємств протягом 2005 – 2009 рр. наведено у таблиці 4.

Таблиця 4

Аналізування даних для визначення елемента fl моделі розвитку машинобудівних підприємств на постприватизаційному етапі

№ з/п	Машинобудівні підприємства	Обчислення темпу зростання							
		<i>fl</i>	<i>fl</i>	т. %	<i>fl</i>	т. %	<i>fl</i>	т. %	<i>fl</i>

		2005р.	2006р.		2007р.		2008р.		2009р.	
1	ВАТ «Автолившаш»	33,2	13	39,4	19,8	59,6	42,4	127,7	87,5	263,6
2	ВАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів»	12662,3	18641,2	147,2	30286,5	239,2	43379	342,6	21190	167,3
3	ВАТ «Дрогобицький машинобудівний завод»	2975	2939,1	98,8	3827	128,6	5607	188,5	3585	120,5
4	ВАТ «Завод «Львівсільмаш»	4074	4917,8	120,7	4698,4	115,3	5637	138,4	0	-
5	ЗАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»	14357	15555,4	108,3	16124,1	112,3	21208	147,7	-	-

Обчислення темпу зростання відрахувань на соціальні заходи, в цілому, вказує на позитивну тенденцію на постприватизаційному етапі, за винятком ВАТ «Автолившаш», ситуація зі станом функціональної підсистеми є критичною. Відрахування на соціальні заходи є визначальним елементом функціональної підсистеми організаційно-економічного механізму підприємства, оскільки стимулює процеси мотивування діяльності працівників, так як і витрати на оплату праці. Обчислення темпу зростання відрахувань на соціальні заходи машинобудівних підприємств протягом 2005 – 2009 рр. наведено у таблиці 5.

Таблиця 5

Аналізування даних для визначення елемента f_2 моделі розвитку машинобудівних підприємств на постприватизаційному етапі

№ з/п	Машинобудівні підприємства	Обчислення темпу зростання								
		f_2 2005р.	f_2 2006р.	t, %	f_2 2007р.	t, %	f_2 2008р.	t, %	f_2 2009р.	t, %
1	ВАТ «Автолившаш»	10,6	4,2	39,6	6,6	62,3	14,8	139,6	33	311,3
2	ВАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів»	4977,1	6594,7	132,5	11829,7	237,7	15757	316,6	7919	159,1
3	ВАТ «Дрогобицький машинобудівний завод»	1146,9	1091,5	95,2	1428,4	124,5	2066	180,1	1318	114,9
4	ВАТ «Завод «Львівсільмаш»	1626	2193	134,9	2012,2	123,8	2123	130,6	0	-
5	ЗАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»	4810,2	5061,2	105,2	5442,4	113,1	7109	147,8	-	-

Обчислення темпу зростання виручки від реалізації продукції вказує на негативні тенденції у функціонуванні цільової підсистеми практично всіх машинобудівних підприємств, крім ВАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів», що вимагає удосконалення функціонування їх організаційно-економічних механізмів на постприватизаційному етапі. Така ситуація спричинена тим, що формування цілей для підприємств на постприватизаційному етапі відбувається стихійно, без урахувань особливостей цього етапу розвитку. Незважаючи на позитивну тенденцію у функціонуванні даного елемента ВАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів», варто зауважити, що зростання відбувається хвилюподібно, що може призвести в подальшому до зниження адаптивних властивостей підприємства. Обчислення темпу зростання виручки від реалізації продукції машинобудівних підприємств протягом 2005 – 2009 рр. наведено у таблиці 6.

Таблиця 6

Аналізування даних для визначення елемента $t1$ моделі розвитку машинобудівних підприємств на постприватизаційному етапі

№ з/п	Машинобудівні підприємства	Розрахунок темпу зростання								
		<i>tI</i> 2005р.	<i>tI</i> 2006р.	t, %	<i>tI</i> 2007р.	t, %	<i>tI</i> 2008р.	t, %	<i>tI</i> 2009р.	t, %
1	ВАТ «Автолившаш»	228,3	0	-	0	-	0	-	-	-
2	ВАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів»	96430,4	147954	153,4	330149,8	342,4	319936	331,8	136207	141,2
3	ВАТ «Дрогобицький машинобудівний завод»	13504,7	4965,7	36,8	22044,2	163,2	23154	171,5	19477	144,2
4	ВАТ «Завод «Львівсільмаш»	9127	6532	71,6	5222,6	57,2	40453	443,2	0	-
5	ЗАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»	59818	74742,7	125,0	54684	91,4	103022	172,2	-	-

Обчислення темпу зростання собівартості реалізованої продукції вказує на хвилюподібне функціонування даного елемента цільової підсистеми організаційно-економічних механізмів машинобудівних підприємств. Причому зниження собівартості продукції відбувається не за рахунок реформування функціонування цільової підсистеми організаційно-економічних механізмів підприємств чи технічного переоснащення виробництва. Даний елемент зазнав впливу деструктивних чинників внутрішнього та зовнішнього середовища найбільше. Обчислення темпу зростання собівартості реалізованої продукції машинобудівних підприємств протягом 2005 – 2009 рр. наведено у таблиці 7.

Таблиця 7

Аналізування даних для визначення елемента $t2$ моделі розвитку машинобудівних підприємств на постприватизаційному етапі

№ з/п	Машинобудівні підприємства	Розрахунок темпу зростання								
		t2 2005р.	t2 2006р.	t, %	t2 2007р.	t, %	t2 2008р.	t, %	t2 2009р.	t, %
1	ВАТ «Автолившаш»	228,3	0	-	0	-	0	-	-	-
2	ВАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів»	83368,5	126325,6	151,5	262413,5	314,8	236147	283,3	79654	95,5
3	ВАТ «Дрогобицький машинобудівний завод»	9969,8	3878,6	39,0	14128,6	141,7	12998	130,4	13893	139,4
4	ВАТ «Завод «Львівсільмаш»	7764	4542	58,5	3498,9	45,1	39493	508,7	0	-
5	ЗАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»	46747	62214,9	133,1	59794,1	128,0	97455	208,5	-	-

У результаті проведеного дослідження встановлено, що динаміка показників розвитку машинобудівних підприємств на постприватизаційному етапі є в цілому незадовільною, тому функціонування таких підприємств потребує удосконалення.

Висновки. Тенденція постприватизаційного розвитку машинобудівних підприємств в Україні є, загалом, негативною, що пояснюється впливом деструктивних чинників, викликаних стихійним проведенням приватизаційного процесу. В подальшому важливо розробити методику щодо удосконалення господарської діяльності таких підприємств.

Використана література

1. Хома І.Б. Економіко-математичні методи аналізу діяльності підприємств: навч. посібник / І.Б. Хома, В.В. Турко. – Львів: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2008. – 326 с.
2. Мних Є.В. Економічний аналіз: підручник / Є.В. Мних. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 472 с.
3. Іванієнко В.В. Фінансовий аналіз: навч. посібник / В.В. Іванієнко. – Харків: ІНЖЕК, 2003. – 167 с.
4. Венді МакКензі. Посібник Financial Times з аналізу та використання фінансових звітів / В. МакКензі. – К.: Наукова думка, 2003. – 283 с.